

תגובה להערה בענין החיוב לפרנס ביתו

לכבוד הקובץ התורני הנפלא, "בית אהרן וישראל" ברצוני להשיב להערה בגליון קיא של הרב יחזקאל שוואב על מאמר שכתבתי בגליון קט בענין החיוב לפרנס ביתו.

במאמר הנ"ל כתבתי דאם מתנה עם אשתו לפני הנישואין שכל ימיו יעסוק בתורה ואשתו תביא טרף לביתם לכ"ע אינו מחוייב להשכיר עצמו לשום מלאכה. אלא שכל זה מהני לגבי מזונות האשה, אבל לגבי מזונות הילדים לא תוכל לפטור מחיוב שאינו שלה אלא חיוב שלו בפני עצמו כמו שכתב הב"ש (סימן ע' ס"ק א') ולכן בסיום המאמר כתבתי כשאין האשה יכולה לעבוד במלאכה כנהוג אצל הנשים או שאינה מספיקה לכלכלת ביתה יעשה שאלת רב עד כמה צריך לטרוח בהבאת מזונות לאשתו ולבני ביתו. והנה רצה הרב הנ"ל להעיר על דברי עפ"י הגמ' בעירובין (כב.) דמבואר שם דלא רק על אשתו פטור אלא ג"כ על בניו בהולך ללמד תורה ואפשר דתלוי בסוגיא דתלמידים יוצאים שלא ברשות בכתובות (סב:) וסיים דודאי יש להדגיש דתורה שאני וכפי שיש עובדות מגדולי הדורות, וכדי שלא יגרם חס וחלילה רפיון להני ברכי דשלהי. עכת"ד.

ולפני שנגיב על הערה חשובה זו, רואה אני צורך להזכיר את דברי הגמ' בב"ב (קל:) תנו רבנן אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה, שאל ואמרו לו הלכה למעשה ילך ויעשה מעשה ובלבד שלא ידמה. ע"כ. והנה הרב הנ"ל רצה להביא ראיה מעובדות של גדולי ישראל דתורה שאני ולפי דברי הגמ' אין להביא ראיה ממעשה רב ובפרט כשרוצים לחלק בין דין לדין עד שיאמרו לו הלכה למעשה, ואנו במאמר הנ"ל רצינו לברר עד כמה החיוב של הבעל, לרבות אברך כולל, לקיים את מה שהתחייב בכתובה מדברי הפוסקים, ומדברי הפוסקים לא הוזכר שום חילוק בין ת"ח לשאר אדם בענין חיוב פרנסת ביתו כמו שהוזכר לגבי מצות עונה, ואדרבה מהגמ' בקידושין (כט:) מוכח דחיובם שוה דאמרינן התם ת"ר ללמד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה ואם א"א לו בלא אשה ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה ר' יוחנן אמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה ולא פליגי הא לן והא להו. עיי"ש בביאור דברי הגמ' ברש"י ומה שחלקו עליו התוס' ומה שפירש הריטב"א שם ומ"מ לכל הפירושים אם לומד במקומו צרכי הבית מוטלין עליו. ועיין באוצר הפוסקים סימן עו סעיף ה' אות ז אם בזמן הזה שספרים מצויים או שיש מלמד בעירו אם רשאי לצאת חוץ לעירו ללמוד תורה.

ומה שרצה להביא ראיה מעובדא דרב אדא בר מתנא בעירובין (כב.) דלא רק על אשתו פטור אלא ג"כ על בניו בהולך ללמוד תורה, נראה מהתוס' הנ"ל (קידושין ד"ה הא לן) דאין ללמוד מכאן הלכה למעשה, דכתבו בתוך דבריהם כך: ועוד קשה אחר שנשא אשה היאך יצא חוץ למקומו ללמוד והלא הוא צריך לחזור אחר מזונות אשתו ובניו ופ"ק דגיטין (ו:) אשכחן דשלח רבי אביתר בני אדם הבאים משם לכאן הם מקיימין בעצמן ויתנו את הילד בזונה ואת הילדה מכרו ביין. פירוש שצריכין בניו ובנותיו להתמשכן בעבור מזונותיהן משמע שאין עושין יפה שהולכין ללמוד חוץ למקומן ע"כ. משמע דהתוס' ס"ל דלא קימ"ל כהך עובדא דרב אדא בר מתנא דרשאי לצאת מביתו ולהשאיר את חיוב המזונות של בניו על אשתו. ובשו"ת חת"ס (חו"מ סימן ט) כתב דאין לסמוך על ר' אביתר ואדרבה כך היא דרכה של תורה לצאת חוץ לעירו ללמוד תורה לפני רבו. וצ"ע דמהתוס' הנ"ל משמע דקימ"ל כר' אביתר מדהקשו מדבריו. ומ"מ גם לפי החת"ס כל ההיתר הוא כשיוצאין חוץ לעירן ללמוד תורה לפני רבם דבהכי מיירי התשו' עיי"ש. ובהכי נמי מיירי עובדא דרב אדא בר מתנא. וביד דוד (הלכות אישות פרק יד סעיף טו) כתב אפי' כשנותנת לו רשות לפרוש ללמוד תורה שעתה אין בזה חיובא במזונות עכ"ז אסור לו לעשות כן כמבואר בגיטין בר' אביתר ששלח בני אדם העולים משם לכאן וכו' ואף שמצינו בעירובין (כב.) שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמשים עצמו אכזרי על בניו כעורב וכמו רב אדא בר מתנא וכו' צ"ל דזה דוקא באדם שנפשו חשקה בתורה מאוד ותורתו אומנותו כדורות הראשונים ובביתו לא יוכל ללמוד כלל וגם זה היא הלכה ואין מורין כן והוי ע"ד אומרים בברכות (לה:) הרבה עשו כמו רשב"י ולא עלתה בידם והרבה עשו כר"י ועלתה בידם מכלל דמורין לעשות כר"י ומי שנפשו חשקה בתורה ועושה כרשב"י אין מוחין בידו ג"כ עכ"ל. ועיין עוד בשו"ת מהרי"ט (ח"ב סימן כח).

הוצאת המוסד

נמה שרצה להביא ראיה מהתלמידים יוצאים שלא ברשות (כתובות סב:) דכמו לגבי חיוב עונה הולך ללמוד תורה שאני ה"ה לגבי חיוב מזונות בניו, אין נידון דומה לראיה דהתם מעיקרא אדעתא להכי נישאה לו שידועת שדרכן של ת"ח ללמוד תורה חוץ לביתם ומוותרת מעיקרא על מצות עונה וכמו שכתב הדרישה סימן עו (אות טז) והב"ח שם, אבל חיוב מזונות בניו שהוא חיוב שלו לגבי בניו, לא שייך אדעתא דהכי נשאו כיון שהיא לא יכולה למחול חיוב שאינו שלה וקטנים לאו בני מחילה ניהו.

בסינים אין ברצוני להכריע במאמר שכתבתי עד כמה צריך אברך כולל לטורח בהבאת מזונות לגבי ביתו כיון שהדבר תלוי בכמה דברים, ביכולת האשה לעבוד, בסכום המילגה שהבעל מקבל בכולל ומביטוח לאומי וכדו' ובשיעור המזונות שצריך להביא שמשנתנה בהתאם להנהגתו דאם מסתפק במועט אז יכול ג"כ להנהיג כך בביתו, אבל אם רמת המחיה שלו גבוהה יותר צריך ג"כ לתת לבניו כשיעור זה עיין בזה באוצר הפוסקים סימן עא סעיף א אות ג' דכתבו בשם המשפטי שמואל דכך למעשה נוהגים בבתי הדין, ולכן כל אחד יעשה שאלת רב לעצמו (כשאין ברור לו), אבל בעיקר החיוב אין יכול לפטור את עצמו ולהשליך מזונות בניו על אשתו כשאין ביכולתה לדאוג לכך או שאינם מספיקים. ויזהר מביטול תורה בשאר הזמנים שאינו עוסק בחיוב זה ועי"כ לא יגרם חס וחלילה רפיון בלימוד התורה.

ויה"ר שנזכה לעסוק בתורה מתוך ישוב הדעת ללא טרדת המזונות.

י"איר חזן

כולל כתר שושנים - ירושלים

הוצאת המוסד

הוצאת המוסד

שאלות בענין פטור דעוסק במצוה במצות שחיטה והמסתעף

הוצאת המוסד

לכבוד מערכת קובץ הנכבד בית אהרן וישראל העוסק בפלפולא דאורייתא בכל מקצועות התורה כן ירבו.

ברצוני להוסיף שאלות הנוגעות לשחיטה כדיני עוסק במצוה שכתב הרב פנחס רוזנבוים. הנה הרמב"ם ז"ל בספר המצות (עשין קמ"ו) מונה שחיטת חולין במנין המצות וכ"ה בסמ"ג (עשין ס"ג). ובתורת הבית הקצר ומנ"ח (תנ"א) מונים מצות שחיטת חולין למצות עשה. והשאלות הם:

א. היות ואין אפשרות לשחוט רק בבית המטבחים, האם הנסיעה לשם היא בגדר שלוחי מצוה שאינן ניזוקין וכו'.

ב. מתי מתחלת המצוה כי ברור שאין אפשרות לשחוט בלי סכין שאינו מוכן, האם העמדת הסכין (חלף) נחשבת לתחילת המצוה ולכה"פ להכשר מצוה.

ג. עד מתי נחשב לעוסק במצוה דהרי כל מטרת השחיטה הוא שיבא לידי היתר אכילה, האם גם חתימת הבהמה וסימונה בשימת הפלומבות נחשבת עדיין למצוה, כיון שזה מצילו מאיסור בשר שנתעלם מן העין.

ד. בעופות האם המצוה נגמרת בכיסוי הדם.

ה. האם רק השוחט נחשב לעוסק במצוה, או גם המשגיחים וכל הצוות המסייעים והאם הם צריכים לשמוע הברכה מהשוחט ולענות אמן כדי שיהיו נחשבים לעוסק במצוה.

ו. מה המצות שפטורים בהם משום דעוסק במצוה.

ז. המקיים מצוה בזמן שהוא פטור מדין עוסק במצוה, האם מקבל שכר כמצווה ועושה או כאינו מצווה ועושה.

בכבוד רב

ראובן לין שו"ב